

COMMENTATIONE

DE

LACRYMIS CHRISTI IN ARA CRUCIS
EFFUSIS

IN SACRIFICIO GIDEONIS PRAEFIGURATIS ET A REGIO
PSALMISTA TOTIES PRAEDICTIS

AD PRAESENS PASSIONIS DOMINICAE TEMPUS MAXIME
ACCOMMODATA

QUUM

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DOMINI

CHRISTIANI

DUCE SAXONIAE JULIAE CLIVIAE AC MONTIUM AN-
GARIAE ET WESTPHALIAE LANDGRAEVI THURINGIAE MARCHIONIS MIS-
NIAE ET UTRISQUE LUSATIAE PRINCIPALI DIGNITATE COMITIS HEN-
NEBERGAE COMITIS MARCAE RAVENSBERGAE ET BARBIAE DYNA-
STAE RAVENSTEINII &c. &c. &c.

PRINCIPIS DOMINI NOSTRI AC PATRIS PATRIAE LON-
GE CLEMENTISSIMI GLORIOSISSIMI

JUSSU AC VOLUNTATE BENIGNISSIMA

MUNUS PROFESSORIS THEOLOGIAE IN ILL. AUGUSTEO

ET INSPECTORIS EIUSDEM SUSCIPERET

AD ORATIONEM INAUGURALEM

DE INDOLE AKPIBEIAS THEOLOGICAE EJUSDEMQUE
NECESSITATE IN DEFENDENDA AC CONSERVANDA

PURITATE DOCTRINAE COELESTIS

IN ILL. AUGUSTEI AUDITORIO MAJORI

D. VII. MART. A. C. HOR. X. ANTEMER.

HABENDAM

ILLUSTRES AULAE SERENISSIMAE PRO-

CERES UTRISQUE REIPUBL. MINISTROS REI LITE-

RARIAE FAUTORES QUOSCUNQUE ET CIVES

NOSTROS EXOPTATISSIMOS

DECENTER AC PER OFFICIOSISSIME

INVITAT

JO. BASILIUS *Glenter*

SEREN. DUCI SAXO-WEISSENF. A CONCIONIBUS AULICIS PRIMARIIS CON-
FESSIONIBUS CONSILII PROTO ECCLESIASTICIS ET CONSISTORIA-
LIBUS UT ET DUCATUS SAXO-QUERFURTANI SUPER-
INTENDENS GENERALIS.

27.

J. M. Glenter

Asiones, quas Christus in ara crucis sustinuit, variae eaeque atrocissimae fuerunt. Pertinet huc (r) *ipsum crucis supplicium*, quod in corpore loris modo lacerato, nunc clavis transuerbarato, iis partibus, quibus sensus peracutus est; vulneribus, ob molem corporis, & expansionem membrorum, diductis atque hiantibus, non poterat non intensissime dolorificum esse. Accedebat (2)

corporis eius sanctissimi plenaria denudatio. Equidem sunt, qui Christum in cruce non prorsus nudum, sed obrectum, quoad eas saltem partes, quas pudor velare iubet, pendisse autmant, quorum b. STEPH. KLOTZIUS Lib. II. de cruciat. animae Christi confid. IV. pag. 59, et celeb. hodiernum Lipsiensium Theologus IO. SCHMIDIUS in disp. de nuditate hominis in triplici statu 1706. publicata p. 36. §. 31. meminerunt, ita, ut et *Aquisgranenses* audeant offendere velamentum istud, quo verenda Christi in cruce pendentis contacta fuerint. Sed magis tamen ex ipsis plurimorum patrum testimoniis, & ipso crucifixionis more cum CASP. SAGITTARIO Harm. pasf. Christi Part. II. p. 761. sqq. et GERH. IO. VOSSIO Harm. Euang. Lib. II. c. VII. §. 3. ad veritatem accedere videntur ii, qui Christum, penitus nudum, ac ne verenda quidem velatum in cruce pendisse, propugnant. Prouocatque, qui eandem sententiam ingrediuntur, H. WITSIUS Exercit. XVI. in Symb. Apost. §. 23. ad testimonium Arremidori, qui lib. II. c. LVIII. ita: *γωναί γὰρ ταυτέων νυδι ενιμ cruci figuntur*, ut adeo plenaria vestium spoliatio crucifixionem consueto more praecesserit. Nec inferior ille doler erat, quem (3) *ex ignominioso potu vini myrrhati atque acetum felle permixti hauriebat* Luc. XXIII. 36. Negant quidem JS. CASAVBONVS Exercit. XVI. n. LXXXIII. p. 461. & modo citatus VOSSIVS Lib. II. c. VIII. §. 23. potum huic Christo in ignominiam datum fuisse, quem Romanj acetum omnibus in cruce morituris dare consueverunt, idque ad vires reficiendas, et eo magis obstruendum animum aduersus pauores mortis. Ast manifesto satis ad ludibrium potum illum refert diuus LVCAS cap. XXIII. 36. *ἐπιποσει δὲ αὐτῷ οἶνον ἐν σπιγίῳ, καὶ ποσὶν ἐπιποσει, καὶ οἶνον ἐν σπιγίῳ, καὶ οἶνον ἐν σπιγίῳ*, ubi nullam aliam causam potus illius oblati, quam summum ludibrium, & ridiculam Christi subsannationem fuisse (quae verbi *ἐπιποσει* à πῶς puer emphasis est) diserte testatur. Hinc recte CHRYSOSTOM. Hom. LXXXVIII. in c. XXVII. Matth. f. m. 903. *ἐδοκεν αὐτῷ ὅπως πίνευ, καὶ τῆσ' ἐν σπιγίῳ, ἧ δ' ἐδεδουν ἐν σπιγίῳ, ἧ δ' ἐδεδουν ἐν σπιγίῳ*. Mihi que hic quam maxime ad palatum est Summ. Reu. Dn. D. DETLINGII Sententia. Postquam enim Vir Doctissimus Tom. I. obseruat, Sacr. p. 229. sqq. ex auctoribus haud infimae caeuae probatum dedit, acetum Romanis ad egestatem redactis, tenuis fortunae hominibus, & gregariis praesertim militibus potum familiarem, et pro vino bibi solitum fuisse, (quod quidem et IO. DOVGTHAEVS Analect. sac. Part. II. excusf. XLII. p. 62. docuit, eo, quod acetum refrigerandi summa vi polleret, teste PLINIO, et in siticulosioribus mundi regionibus ad sitim levandam cumprimis aptum visum fuerit) ac veri inde valde simile esse, vas illud a militibus adlatum, positumque fuisse ad bibendum: non ut Christo potum ex eo darent, sed ut sibi potum ex eo fumerent; hinc ignominiam potu isto Christo intentatam egregie ita explicat. *Ideo, inquit, Christus supplicio adfectus erat, quod dixerat se regem esse. Miles ergo, ut cruciatus illuderet, et anquam dano regi, acetum potum visissimum praebebat, ut vilem infimamque hominis conditionem, cui vini loco bibenda foret posca, indicaret, eumque sarcasice derideret.* Spectat huc (4) *derelictio a Deo*, quam Christus misere exclamauit in paribulo crucis: *Deus mi, Deus mi, cur me dereliquisti* Matth. XXVII, 46. Constituisse hanc desertionem in eo, quod in maximo concursu malorum, propter peccata hominum sibi imputata sic senserit iram Dei, aut Deum a se omnium peccatorum personam sustinente, alienum, ut nullum sentiret intra se, ex plenitudine inhabitantis diuinitatis, solatum;

docent

docent Theologi. Adducuntque simul in traherio illo, quo se ab ipso Deo desertum clamavit, poenas infernales et aeternas, si non extensivae, quoad durationem et aeternitatem, intensivae tamen, quoad vim, vigorem, acrimoniam, pondus, extremitatem, et substantiam, ipsum in animâ suâ sensisse, quorum cruciatuum quidem apices vel inde colligere possumus, quod eos omnes, quos in vniuersum mortalium omnes sustinere debebant, exhaurire, pro iisque satisfacere voluerit. Atque hoc sensu intelligenda sunt verba S. R. D. *BYDDEI* quando Iustit. Theol. Dogm. Lib. IV. c. ll. §. 22. p. 331. ait: *quando autem nonnullis dicitur, Christum dolores infernales sensisse, non ita hoc capiendum est, ac si eos ipsos dolores, quos damnati experiuntur, senserit; siquidem hoc pacto peccata etiam cum ipsis doloribus coniuncta commississet; sed potius ita intelligendum, quod dolores adeo graues, ut eum infernalibus comparari possint, reuera in anima sua senserit.* Ni fallor enim, verba, quod *Christus non eos ipsos dolores, quos damnati experiuntur, senserit, de doloribus extensivae sic dictis; et verba, quod dolores adeo graues, ut cum infernalibus comparari possint, reuera in anima sua senserit, de doloribus intensivae sic dictis accipienda sunt.* Quod si enim verba, ut iacent, dolores Christi infernales eos duntaxat significant, qui cum infernalibus comparari possunt, eosque adeo reuera Christus non senserit vere, quod illorum rigorem et substantiam, refragareur omnino vir celeberrimus communi Theologorum nostratum in hac doctrina adsertioni. Sane, si eos tantum gravissimos cruciatu Christi pati voluit, qui cum infernalibus comparari possunt, non ipsos cruciatu infernales vere et proprie sic dictos sensisse ipsum, existimandum est. Quod enim analogice de re quâpiam dicitur, de forma et essentia rei praedicari non potest. Ad passionem Christi in patibulo crucis sufferendas pertinet (s) famosissimi tituli: *Ἰησὺς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλινῶν* consignatio. *LUCAS* equidem c. XXIII, 38, et *IOHANNES* c. XIX, 19, de tituli illius ignominia, qua Christum suffundere voluerunt impii, plane tacent, eam verò *MATTHAËVS* c. XXVII, 37, et *MARCVS* c. XV, 26, significantius exponunt. Vterque τῆς αἰτίας ἀπὸς meminuit, quod *LUTHERVS* noster apud Matthaeum transtulit: *Die Ursach seines Todes*, et apud Marcum: *Es war oben über ihm geschrieben, was man ihm Schuld gab.* Scilicet, cum veteres de damnato homine supplicium sumentes, in loco supplicii conspicuo ἐπιγραφὴν, seu (ut vocant) titulum affigere consueverint, quo breviter admonitus populus poenae a reo expetitae causam intelligeret, eoque exemplo a simili facinore perpetrando ceteri reuocarentur, ut erudite monet *SAMPSEL RETHERVS* in dist. de crucifixi Jesu titulis, Kiliae Hollator. edita 1694. c. III. p. II, inde etiam imposta fuit haec inscriptio cruci saluatoris nostri. Tanto vero asperius invehebantur in illum Iudaei, quo magis constat, eum nunquam imperium potestatemque rerum Iudaearum appetivisse, sed de promovendo regno gratiae tantummodo fuisse sollicitum. Dicendum vero, et illinendum aliquid cruci erat, ut, quod deridendum sibi propinaret, haberet rudis plebecula. Porro (6) eius etiam crucifixio inter duos latrones ad πᾶσῶν crucis referenda est. Inter monstra turbarum Iudaearum excisionem urbis praecedentium, primam fere animadversionem merito sibi vindicare multitudinem τῶν δυνάμεων atque horrendas strages ab ipsis editas, notat *LIGHTFOOTVS* Hor. Hebr. ad h. l. Vol. II. op. f. m. 36. Facile colligere est, quo odio profecuti fuerint hos male feriatos homines honoratiores Iudaei, ac tantum non pro peste patriae ac communi hominum corruptela ipsos habuerint. Nec vero maioris pretii Christum habendum esse indicant, dum medium ipsi locum inter duos latrones adignant. Scire id exprimit *CHRYSOSTOMVS* Hom. LXXXVII. in c. XXVII. Matth. f. m. 903. a. Καὶ μέγαν ἀδίστονον ἀπεργάσαν, τὰ τῆς δόξης ἢ δυνάμεων καὶ πόνου, μέδιον ὡροῖσιν ἑαυτοὺς, ὡς ἀπολαύσαντες, καὶ τὸν Χριστὸν ἰσοπέταν ἑαυτοῖς. *Quantum opprobrium! Qui circumiuerat beneficiens et sanans omnes, in quo dominium habebat diaboli Actor. X, 38, in latrone, qui spoliat, mutilat, lacerat, quemcumque nactus sit, peior habetur,*

habetur, dignusque adeo, in quem atrocissime consulatur. Accedunt denique (7) tot convicia ac sùbla, quibus ipsum in cruce pendentem consecrati sunt, ut *approbrium corsuum fregisse* Pl. LXIX, 21. haud absre eiulauerit. Sane non leuioris momenti est, quod Matthaeus c. XXVII, a. comm. 39, usque ad 45, probra illa in Christum congesta tam copiosissimis verbis recenscat, cum diffusiore adeo stilo vix aliud passionis dominicae genus, is, aliique Evangelistae persequantur. Quemadmodum enim primum parentum *evolutas* in adfectata Deitate potissimum constitisse, haud improbabile est, ita Christo in tota sua *invidia*, et praesertim in ultimis suis passionibus, per tot conviciorum vias eundem erat, ut Deo redderet, quod suum est, suaque et humilitate, et patientia, insolentem nostram ostentationem expiaret. Non incongrue hinc vocatur *ὁ ἄριστος* seu *ultimus* Ap. I, 11. non eo tantum sensu, quod ab aeterno sit, nulloque temporis sine circumferibatur, sed et, quod omnium hominum *ultimus* seu *abiectissimus* fieri voluerit in passionibus, iniuriisque exantlandis, cum *πρῶτος* seu primus vocetur ob praerogatum in regno gratiae praefidelibus, ut erudite monet *CAMP. VITR. INGA* *Αναξ.* Apocal. p. m. 24. Num vero etiam *inter illa πᾶσι* *quae crucis Servator optimus lacrymas fuderit*? quae sitio oritur. Largimur facile, earum lacrymarum non meminisse Evangelistas, sed supponunt omnino, quod nemini dubium fore existimabant. Inter tot enim in cruce exantlatas passiones Virum dolorum non fuisse, quis sibi persuadebit? Et plura, ni fallor, ex infernali Iudaeorum rabie Christo in cruce pendenti acciderunt, quae alto silentii populo inuolant sancti vira, de quibus tamen dubitandi ne ulla quidem ratio nobis relinquatur. Quae etiam membrorum est passio, ea itidem ut plurimum est capitis. At videmus, fideles, membra corporis Christi mystici, ad probra impiorum in se congesta plerumque in sletum crumpere, *falla est ipsis lacryma panis du nocturne, dum dicitur ad eos toto die: Ubi est Deus tuus?* Pl. XLII, 4. Non abusu ergo a Christo tot conviciis & imprecationibus in cruce lacescito sletum putamus, ut, ne alienum quid sibi contingere existiment fideles, iisdem tentationibus obnoxii, 1. Petr. IV, 12, &, ut de conformatione cum Christo capite suo eo gloriosius laetentur. Sed accuratius rimanda sunt argumenta illa, quibus illae Christi lacrymae demonstrandae sunt. Atque hic partim attendimus ad *TYPUM* lacrymarum Christi quo illae in V. T. praefiguratae fuerunt, partim ad *VATICINIA* quaedam, quibus regius Psalmista eas praedixit. *TYPUM* lacrymarum Christi in venisse me puto in sacrificio Gideonis Angelo Domini oblato, ubi hoc dicitur cum adjunctis dapibus altari impostus, sitoque iure perfusus dicitur. Verba textus Judic. VI, 20. haec sunt: *Dixit autem ad eum Angelus Dei, sume carnem, & azyma, ac pone supra petram hanc, jus vero funde [super illa] fecit ergo sic.* Quod hic *אֶת־הַבָּרֶקֶת* non alius, quam Angelus increatus, seu ipse Filius Dei fuerit, *B. ABR. CALOPHUS* Bibl. illustr. ad h. l. prolixè demonstrat. Et comm. 14. discrete *רוּחַ* vocatur, idemque v. 16. Gideoni auxilium adversus hostes pollicetur, imo, miraculo edito, se revera Deum demonstravit, cui etiam ceu Deo Gideon sacrificium obtulit, v. 19, & 20. Ipsumque etiam illum angelum increatum, seu filium Dei, per rupem illam, cui jus infundendum erat, haud obscure praefiguratum fuisse, fateamur, quemadmodum *אֶת־הַבָּרֶקֶת* *רוּחַ* *rupis scandalis* Ef VIII, 14. & 1. Corinth. X, 4. *πνευματικὸς ἀκολυθῶν πέτρας* spiritualis Israelitas in deserto iter facientes comitantis petrae nomine venit, vt alia loca taceam. Sed mysterii huius rationes paulo altius inuestigandae sunt. Nec enim fallor, si sub rupis illius emblemate partim *τῆς ἀβραμῆνι βαλῆν καὶ πρόγυσιν τῆς οὐρῆς* Act. II, 21. seu certum illud et definitum Dei de Christi passione & morte consilium, quod vere basis & fundamentum, omni petra immutabilis, apparicionis ejus in mundo & totius ministerii sacerdotalis fuit, partim locum supplicii Christi, rupem illam Golgatha dictam, cujus typum simul gessit petra illa a Mose in deserto percussa, intelligam. Quid vero quaevo *perfuso juris* significat, quam Angelus Domini Gideoni praecipit, dicens: *Effunde jus*
supra

Supra petram. Eruditissime ac summo cum eruditorum adplausu *CAMP. VITRINGA* Lib. IV. observ. sacr. c. XV. §. 8. p. m. tuo. mysterium huius rei aperit ex historia passionis Domini sudore et sanguine suo perfusi. Nimirum significari, Christum hominem in durissimis passionibus, quibus se Deo in sacrificium offerret, naturali liquore ipsius sui corporis perfundendum esse; sudore quidem et sanguine suo. *Sanguis Christi*, inquit, in gravissimis eius passionibus adeo vehementer agitatus est, ut sudorem foras propulerit ad instar gustarum sanguinis. Ipse de eo Psalm. XXII. vs. *Effusus sum instar aquae. Sudor ille continebat ipsas corporis Christi vires, quem admodum animantis coctae praecipua vis colligitur in uris, sive in liquorem, qui coquendo aut assando exprimitur, et quandoque cum alto liquore commiscetur.* Sic Christus Jesus totus sudore diffuens, quasi coctus et assus per summam sanguinis sui agitationem, suo iure perfusus est, de quo ipse alto loco non minus vere quam patetice: *Exarscit, ut testa, vis mea.* Spiritus animales per frequentiores et densiores exhalationes una cum vitali liquore sanguinis ac altiarum corporis partium sensum fuerunt consumpti, atque ita ipsa Christi Domini vis exaruit. Imo ipse suo iure perfusus est, quando sanguine, de inflicto in imposta corona spinea, flagellatione, crucifixione ac latere transfosso, vulnerebus, undique perirumpente, et corpus eius madefaciente, de cruce pendit, et se ipsum patri Deo consecravit in victimam. Nihil pulcrius, fateor, nihilque ad rem piamque meditationem accomodatius dici potuisset. Mihi tamen addere licebit, quod et illa iuris perfusio in sacrificio Gideonis typus fuerit lacrymarum CHRISTI in rupe olivei et Golphatha effusarum. Sane, cum typum Christi Gideon in hoc suo sacrificio gesserit, ut praeter Vtringam et *BIERMANNUM* in Mose et Christo Lib. I. c. XL. p. 220. seqq. nostris b. *W. ALTHEPUS* officin. Bibl. p. 933. pluribus offendit, non video, quid prohibeat, quo minus typus ille eousque extendendus sit, ut sub schemate iusculi illius effusi lacrymas Christi intelligamus, cum antitypus ad omnia ea, quae in typo deprehenduntur, salva tamen pietate et analogia fidei, applicari possit. Accedit, quod verbum *קָרַח* hoc loco obviat, et liquorem, qui coquendo aut assando exprimitur, significans, optime lacrymas CHRISTI delineet. Etenim, quid illae aliud fuerint, quam liquor ex intimis animae eius visceribus defluens? Quid aliud important, quam sudorem animae CHRISTI ex tot durissimis passionibus, imo ex sensu ipsius irae divinae largiter excullum? Et sicut vires carnis a Gideone in sacrificium oblatae, excoctae profus fuerunt, atque penitus exhaustae; ita exaruisse quoque omne Christi robur, omnemque succum natium ac vigorem, per rugitum suum lacrymarum; transisiones, non dubitamus, quem admodum ex diutino lacrymarum fluxu sciti gulae induci, viresque corporis graviter debilitari constat, conf. Pl. XXII. 16. Joh. XIX. 28. Attendamus modo ad pretiosissimum hunc lacrymarum Christi liquorem, quo respicere mihi videtur angelus baculum suum ad carnes et azyma Gideonis extendens, suumque hoc nobis mysterium commendans. Plura de hoc lacrymarum Christi typo discram in *δακρυολογία* mea sacra, cui ultimam manum propediem impositurus sum. Sed et *Davidic* a habemus de lacrymis Christi in ara crucis effusi *victimae*, quae Psalm. XXII. comm. 2. et 15, et Psalm. LXIX, 11, leguntur. Quod ad Psalmum XXII. attinet, is non solum de Christo vero Messia in genere explicandus est, ut dudum theologi nostrates contra Iudaeos docuerunt, sed et speciatim ille ultima *παρακλήσις* Christi in cruce pendentis nobis inculcat. Comprobat id statim eius Comma 1, ubi verba: *Deus mi, Deus mi, quare me dereliquisti*, eadem fuerunt, quae Christus non alio tempore, quam quo in crucem actus erat, exclamavit *Marta*. XXVII, 46. Marc. XV, 34. Deinde *Comm. VIII. et IX.* exactissime sibilis et contumelialis, quibus Christus in cruce expositus fuit, respondent. Quod Dauid dicit: *Ego sum probrum hominis, et contemtus populi.* Omnes videntes me, subsannant me, dilatant labium, et movent caput, id *αυτολογία* prostat *Matth. XXVII, 39.* Praetereuntes vero blasphemabant illum,

illum, mouentes capita sua. Quod addit diuini propheta: *Voluit saper Jebouam, qui eripiet illum, liberabit eum, quia delebitur ei*, id iudem ludibrium malefactorum hominum erat: *Confusus est Deo, qui eripiat unum ipsum, si uult ipsum: dixit enim, omnino filius Dei sum*, Matth. I. c. v. 43. Et quod denique David adserit: *Exaruit sicut testis uirtus mea, et lingua mea adhaesit faucibus meis*, v. 16. Et v. 17: *circumcinxerunt me, perforantes manus meas et pedes meos, numerare possunt omnia ossa mea, illi uident et spectant me*, id iudem de nullo alio passionum dominicarum genere accommodatus dici potest, quam de siti, qua Christus in cruce perirebatur, (cum de lingua sua faucibus suis adherente alio tempore non conuulsus fuerit) et de perforatione manuum et pedum, quam perpassus est Saluator morti iam proximus. Utriusque uero disertam mentionem facit diuus IOHANNES cap. XIX. Comm. 28. et 34. Certe omnia haec adeo sua luce radiant, ut, si unquam Spiritus Christi in prophetis operatus et uersatus fuerit circa *de ΧΕΙΡΩΝ ΨΑ- ΣΗΜΑΤΩΝ*, quod Petrus adfirmat, 1 Epist. II. v. 11, in hoc praecipue uaticinium omne suum robur, omnemque suam *ἀντιθέσιν* contrahisse mihi uideatur. Totusque praecipue est in eo *CAMP. YITRINGA* Observ. Sacr. Lib. II. cap. IX. §. IV. seq. p. m. 386, ut ex *רָגַז* seu *רָגַזוּ* perforationis manuum et pedum ipsam Christi crucifixionem uerbis clarissimis praedictam fuisse, euidenter demonstrat. Bene utique, si totus Psalmus hic XXII. non ad Davidis, uel alius praeter Davidem personae qualiscunqve, sed unice ad IESV CHRISTI Mariae Filii passiones, easque ultimas in cruce referendus est! Sed hinc infero, quod et eiusdem Comma II, ubi Christus *longinquum esse Deum suum ad salutem suam in uerbis rugitus sui*, et Comma XV, ubi *effusum se esse instar aquae* conueritur, de iisdem ultimis crucifixi IESV doloribus accipienda sint. Si hoc, ut negari nequit, non est, quod de lacrymis Christi in cruce effusus amplius dubitemus. Etenim *רָגַז רָגַזוּ* *rugitus Mesiae* v. 2. (ubi *דָּוִד בְּהִיטָה דָּוִד בְּהִיטָה* Math. XXVII, 46.) cum accerbissimis simul lacrymis conjunctum fuisse, ex Ps. XXVIII, 9. haud difficulter cognoscitur, ubi Dauid grauius adflictus angustiarum suarum magnitudinem eadem uoce testatur *רָגַזוּ רָגַזוּ רָגַזוּ* *rugio*, inquit, *instar leonis prae fremitu cordis mei*, Luth: *ich heule für Unruhe meines Herzens*, Conf. Hiob. III, 24. Nec fallor, si uoce *רָגַזוּ* *rugitus*, à radice *רָגַז* *rugit*, quod proprium est leonum, multas et intensissimas Jobi, Davidis, ac Christi lacrymas significari existimem. Quemadmodum enim rugitus leonis, ad quem concitatur, uel ex dolore, quo compungitur, uel ex atroci fame, quando sibi alimenta parat, intensissimus est, ut VIRGILIVS Lib. IX. Aeneid. ita de eo canat:

*Impastus cum plena leo per ouilia turbans
[Suadet enim desana fames] mandit que trahit que
Molle pecus mutumque metu, fremit ore cruento;*

Vox etiam illa rugitus ad lamentabilem ac horrendum dolentium ululatum transferatur Jerem. LI, 38. ita inquam, uoce *רָגַזוּ* seu rugitus stertum Christi in cruce Spiritus Sancti indicare uoluit, maxime, cum ruguisse Christum non alio sensu dicere possumus, quam quod prae nimis cordis sui doloribus et angustiis in stertum totus solutus fuerit, clamaueritque. Id insuper est, quod commate XV, ubi Mesias *effusum se esse instar aquae* conueritur, apertius profat. Quid inenim est *effundi instar aquae*? Et ubi, quando, quomodo Seruator noster instar aquarum effusus est? Nil sane aliud haec *רָגַזוּ* infert, quam lacrymarum, earumque uberrimarum fluxum, et effusus est Christus instar aquae, ubi lacrymis totus immaduit in cruce. Volupe mihi fuit nimiope, quum et *70. COCCETUM* Comment. in Psalm. ad h. l. effusionem illam Christi instar aquae de lacrymis iisdem eius in ara crucis interpretatum fuisse, deprehenderim. Non ignoro, *CAMP. YITRINGAM* Observ. Sacr. Lib. IV. c. XV. §. 8. p. m. 110, ut supra diximus, et de nostratibus b. *MART. GETERYM* Comment. ad h. l. per effusionem illam consuetas sudore san-

sanguineo et excoctas quasi corporis et animae Christi vires intelligere. Sed, quae illorum virorum doctissimorum interpretandi licentia fuit, eadem et nostra est. Intelligunt illi excoctionem virum corporis et animae Christi, ubi instar aquae effusus dicitur, nos stylo ad phrasæologiam biblicam accommodatiore, et ex cohaerentia textus; effusionem illam instar aquae de lacrymis Christi in ara crucis exponere malumus. Primo enim calamitatis et lacrymarum Symbolum in Scriptura S. aqua est, et effundi instar aquae lacrymarum imbres quam maxime denotat, ut plura hac de re loca suppeditat B. SAL. GLASSIUS Phil. S. p. m. 1702, non est ergo, ut à communi hoc Scripturae S. loquendi genere recedamus, et excoctas solummodo Christi vires, quae equidem consumptae satis fuerunt, intelligere velimus. Deinde ipsa *ovva* Quae verborum hanc interpretationem à nobis postulat. Addit enim statim Christus: *Et dissoluta sunt ossa mea, factum est cor meum sicut cera, liquefactum est in medio viscerum meorum.* Ast, proprie loquendo, non dissoluta fuerunt ossa Christi in sudore suo sanguineo, et excoctis inde corporis et animae viribus, dissoluta vero fuerunt ossa ejus in ipsa cruce, ubi expansis manibus et pedibus, et transuorsum per eadem membra actis durissimis clavis de cruce pependit, ita, ut ossa eius facile quis numerare potuerit v. 18. Et esto, factum esse cor eius sicut cera in ipso sudore sanguineo, quò perfunde-
batur, ita etiam liquefiebat in ara crucis, cum auulsa ad tempus patris sui coelestis gratiosa facie omnium peccatorum gravitatem, legis divinae maledictionem, et ipsos denique dolores infernales persentiret. Si porro aliud, hoc sane egregium testimonium lacrymarum Christi in cruce fusarum est, quod Psalm. LXIX. Comm. XI. extat, ubi Messias *fleuisse in ieiunio animae suae dicitur.* Luther. *Und ich weine und fasse bitterlich.* Psalmum hunc itidem (est enim eiusdem argumenti cum Psalmo XXII) ultimos Christi in cruce patientis dolores nobis ob oculos ponere, vel ex ipsismet hinc verbis haud obscure colligitur. Ante omnia demonstrandum nobis est, de quo ieiunio loquitur hic Messias? Jejunasse Christum saepius in diebus carnis suae, non est dubium. Stara diuinitus ieiunia utique celebravit, legis quippe divinae observantissimus. Imo extra etiam ordinem jejunasse ipsum, cum integras noctes consumserit precibus, quis inficias iverit? Sed de hinc jejunii davidem h. l. non loqui, vel inde constat, quod *לרפית* in opprobria sibi facta esse illa jejunia conqueratur Salvator comm. XI. eod. Quo enim tunc tempore, & à quibus jejunia Christo exprobrata, & in opprobria unquam data fuerunt? Sane, *νεγρο* quidem in toto N. T. extat, unde probari potest, exprobrata fuisse Christo jejunia sua, in vita nempe anteacta, priusquam in crucem ageretur. Insimularunt ipsum potius commensationum cum publicanis & peccatoribus: *ιδε αὐθρῶτες φάγες κρηθίνων τῶν*, Matth. XI. 19. Gloriam jejuniorum sibi tantum vincicabat Phariseorum *ακροβητα*, quam quondam bis in unaquaque hebdomade die videlicet secundo & quinto jejunasse, ex pharisæi illius exemplo constat, cuius mentio fit apud Lucam; ast tanta gloria longe inferior, et ad ventrem multo projectior videbatur Saluator judaeis, quam vt jejunare ipsum unquam crederint. Superest ergo, ut jejunium illud, quod in opprobrium ipsi datum erat, de *ultimo illo*, quo in cruce adfligebatur, exponamus. Vehementissimum hoc jejunium erat, quoad animam et corpus, quod voce *ψε* emphatice exprimitur. Jejunabat hic anima Christi in cruce, ubi se derelictam esse à DEO, seu omni sensu influxu diuini gratiosissimi corentem, sentiebat, Pf. XXII, 2. Matth. XXVII, 46. Jejunabat etiam jejunio corporali. Idque parum miraberis, cum post epulum Paschale nullo se cibo refecerit, totam noctem effuso insuper sudore sanguineo insomnem traduxerit, ubi primum diluculabat, ad hunc illumque iudicem injustum protrusus, ac demique totius corporibus, flagella, et spineam coronam sufferendo, exhaustus fuerit. Uno verbo cum situm exclamaret Saluator, qua urebatur, felleque et aceto potaretur Pf. 69, 22. Matth. 27, 34.

in

in hoc consistebat ieiunium Christi in cruce. Et in opprobrium hoc ipsi omnino dabatur, quod Psalm. citato v. 8. 20, 21. prolixis verbis indicatur. Christus nullas hic negligit voces, quae probrum aut ignominiam status, in quo tunc erat, designare valent. Nunc vero porro cum isto Christi ieiunio in cruce *lacrymae eius* totidem verbis coniunguntur. Et, *וַיִּבְכּוּ* *fleui*, inquit *Mesias in ieiunio animae meae, et hoc mihi factum est in opprobrium v. XI.* Causae fletus iustissimae aderant, quas aliquoties diximus. Fletum hunc quoque acerbissimum fuisse, et vel inde colligitur, et eundem infert verbum *בכה* docentibus concordantiis, maxime cum hic additum sit *בכתי* anima mea. Nec tantum in occultis plorauit anima Christi, ut Ieremias fleuit c. XIII, 17 sed fletum externum et sonorum fuisse recte obseruat *ST. ARKIVS* in Not. select. ad h. l. Nempe, quemadmodum Arpa et Ruth vocem suam sustulisse et fleuisse dicuntur, Ruth I, 14. quemadmodum uniuersus Israeliticus populus, audita angeli domini voce, sublato ciuitatu fleuit, ut nomen et loco indiderint Bosphim Jud. II, 4. 5. ita etiam Christus in cruce actus, alta et sonora voce, fletum lacrymasque emisit, ut miserabiliores hominum, quotquot fuere, adflictorum, nunquam videris. Quo vero praecise temporis momento illum fletum lacrymasque Christus ediderit, non absonum erit sciscitari. Vtique non fallor, si intra illud conuictorum, sarcasorum, illusionumque spatium, de quo antea diximus, erupisse illas contendam, idque ex grauisima ratione, quod in Psalmo nostro LXXIX. v. n. lacrymae illae et opprobria Christi immediate, et una quasi serie connectantur: *et fleui in ieiunio animae meae, et in opprobrium hoc mihi datum est*; nec tamen abuisse eas a clamore illo valido, quo derelictum se esse à Deo conquestus est, imo longe uberiores et intentiones sub isto factas esse, crediderim. Erat enim illa desertio à Deo adflictiuissimus exercitiorum suae gradus, et tantus quidem, qualem mente adsequi, verbisq; exprimere impares prorsus sumus. Quicquid maledictionis divinae erat, quicquid sensus irae divinae, quicquid potestatis portarum infernaliū, id omne, aegmine quasi facto nunc in Christum irruerat, turbabatque animam eius sanctissimam. Quibus non lacrymis lancinamur sub tentationibus spiritualibus, ubi Deum miseriae nostrae oblitum esse putamus, conf. Psal. VI, 7. Pl. CI, 10. Et virum illum dolorum *וְהָיָה* sic dictum, desertionem illam patris sui coelestis absque ulla lacrymula doluisse putabis? Accedit, quod Pl. XXII, 1. ruguisse Christus dicitur eo, quod *longinquus fuerit Deus à salute sua*. Quemadmodum vero haec longinquitas Dei à salute Christi speciatim intelligenda est de desertione patris sui coelestis, quam misere exclamauit in cruce, ita etiam ipsa temporis mora, quo desertum se à patre suo fatebatur, in lacrymis solvebar, quas *רָגַז* seu rugitus, ut supra ex parallelismo Scripturae S. docuimus, haud obscure indicat. Tandem ex illustri loco Hebr. V, 7. ubi Christus in diebus carnis suae *וְהָיָה כְּעֶשְׂרֵים וְשֵׁשׁ יָמִים דַּוָּוָּו* cum clamore valido et lacrymis preces suas et supplicationes ad eum, qui seruare ipsum poterat ex morte, obtulisse dicitur, illae seruatoris nostri in ara crucis effusae lacrymae commonstrandae essent, sed, ut commentationi huic sacrae colophonem imponam, angustior charta praecipit. Memores simus lacrymarum Christi, et inde ad lacrymas vere spirituales prouocemur. Dab. & Museo Leucopetr.
d. 7 Martii MDCCXXXIX.

LEUCOPETRAE,

Literis Godofr. Andr. Legii, Aulæ et Auguf. Typogr.

78 M 496

ULB Halle 3
001 618 148

TA-506
K118
1017

COMMENTATIONE

DE

LACRYMIS CHRISTI IN ARA CRUCIS EFFUSIS

IN SACRIFICIO GIDEONIS PRAEFIGURATIS ET A REGIO PSALMISTA TOTIES PRAEDICTIS

AD PRAESENS PASSIONIS DOMINICAE TEMPUS MAXIME ACCOMMODATA QUUM

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI DOMINI

CHRISTIANI

DUCIS SAXONIAE IULIAE CLIVIAE AC MONTIUM AN-

GARIA AFII THURINGIAE MARCHIONIS MIS-
NIAE INCIPALI DIGNITATE COMITIS HEN-
NE AVENSBERGAE ET BARBIAE DYNA-
PRIN TEINII &c. &c. &c.

MUN AC PATRIS PATRIAE LON-
MI GLORIOSISSIMI
ATE BENIGNISSIMA

LOGIAE IN ILL. AUGUSTEO
USDEM SUSCIPERET

A DE I INAUGURALEM
NEOLOGICAE EJUSDEMQUE
NENDA AC CONSERVANDA

ILL RINAE COELESTIS
CE UDITORIO MAJORI
HOR. X. ANTEMER.
NDAM

SERENISSIMAE PRO-
VBL. MINISTROS REI LITE-
OSCUNQUE ET CIVES

OPTATISSIMOS
ER OFFICIOSISSIME
TAT

LIUS *Stenter*

NCIONIBUS AULICIS PRIMARIIS CON-
CCLESIASTICIS ET CONSISTORIA-
AXO-QUERFURTANI SUPER-
GENERALIS.

J. M. Schaeffer

